

han angiver Midler, som vi har hørt angive Gang efter Gang: Indskrænkning i Forbrug, Sparsommelighed o. s. v., som vi alle sammen kender, og som jeg derfor ikke skal bruge Tiden til at opremse for Dem. Men idet han bemærker, at han er en stor Finansmand, som daglig har med international Pengeomsætning at gøre, at han er inde i de store Verdensforretninger, at han har levet mange Aar i Sydafrika, set Forholdene, som de udvikler sig i civiliserede Lande og i mindre civiliserede Lande, og idet han til syvende og sidst bemærker, at han er Optimist, siger han, at Europa kan gaa en af to Veje, enten Fortvivlelsens Vej, det vil sige den almindelige Mistillids Vej, den Vej, hvor ingen tør vove noget sammen med en anden, og fra hvilken den nævrende Tid kun vil være at opfatte som Pavsens mellem to Krige, eller ogsaa Haabets Vej, hvor man løber Risikoen i gensidig Tillid mellem Regering og Regering, Nation og Nation. Han siger, at han tror paa den sidste, men, føjer han til, det er ikke udelukket, at Skellene er for dybe, eller at man bliver narret. Og endelig siger han: Sker det, er man dog alligevel ikke værre stillet, end om man straks var gaaet den første Vej. — Det er ikke nogen lys Slutning for en Mand, der selv betegner sig som Optimist.

Jeg vil endelig fremdrage et sidste Arbejde, som jeg anbefaler Dem i høj Grad at læse. Det er oversat paa Dansk. Det er en Bog, som er god at faa Forstand af, baade i Henseende til de økonomiske Forhold i Europa og Verden og i Henseende til de diplomatiske Forhold. Det er en Bog, som er udgivet for et Aar siden af en Englænder, der hedder Keynes. Han var det engelske Finansministeriums Repræsentant paa Fredskongressen og var ligesaa Finansministeriets Repræsentant i det øverste Raad. Alle de Mænd, jeg har nævnt, er altsaa betydelige Folk, enten betydelige Forretningsfolk eller betydelige Økonomer eller betydelige Politikere. Han skriver her: Vi — nemlig Befolkningen i Europa — imødeser derfor ikke blot en Tilbagevenden af alle de Gøder, vi havde i 1914, men vi imødeser en umaadelig Udvidelse og intens Udvikling af disse Gøder. Alle Samfundsklasser mødes i dette Syn paa Sagen, de rige for at give mere ud og spare mindre, de fattige for at give mere ud og arbejde mindre. Men, siger han, paa det europæiske Kontinent bæver Jorden, og der er ingen, som ikke hører Jordskælvet's Rumlen, og her er det ikke

til at spise af som unormale Tilstande eller Arbejdsvanskeligheder, men det er Spørgsmaalet om Liv og Død, om at krepere af Sult eller eksistere, og hvad vi er Vidne til, er allerede en døende Civilisations frygtelige Krampetrækninger. Jeg beder ærede Medlemmer bemærke, at det er ingen Romanforfatter, der skriver her, det er en Økonom, der er anvendt i den allerhøjeste Tjeneste under disse Forhold, som ved, hvad han taler om, og som altsaa er kommet til dette Resultat. En Udtalelse som denne er noget ganske andet end den Sammenstilling, vi fik fra den højtærede Statsminister, da han sagde, at det var som i Tiden efter Napoleonskrigene. Jeg var glad ved denne Udtalelse, uagtet jeg straks var paa det rene med, at den var forkert, men jeg var glad ved den, fordi man herinde ganske overordentlig sjældent hører en historisk Sammenstilling. Det er underligt, at skønt vi er i Grundtvigs Land, i Højskolens Land, hører man sjældent i den danske Rigsdag en historisk Sammenstilling. Det er underligt, saa meget mere som jeg tror, jeg tør sige, at der fra Alexanders indtil Bismarcks Tid ikke findes nogen virkelig Politiker eller nogen Statsmand, som fortjener dette Navn, uden at han netop har sammenstillet Historien og i sine Betragtninger og Slutninger og i sin Behandling af Problemerne har tyet til Historien. Og dette er ikke underligt. For Historien er jo ikke andet end Menneskehedens Erfaringer, og hvor højt vi end kan sætte Teori og Kundskab, er der dog eet, som betyder mere for os alle som Privatmennesker, og som ogsaa bør betyde mere for os som Politikere, og det er netop Erfaringen, som vi finder den i den historiske Sammenstilling. Det lyder meget lige til, naar den højtærede Statsminister siger: Tiderne er saadan, som de var efter Napoleonskrigene. Men tænker man over Tilstandene den Gang og nu, ser man, at der er store Forskelle. Ja, der er mere end Forskelle, der er ganske direkte Modsætninger. Jeg skal endda se bort fra disse Kriges Format. Jeg skal se bort fra, at f. Eks. med Hensyn til Mandefaldet opgiver Taine, at alle krigsførende Magter tilsammen havde i samtlige Napoleonskrige — lad os regne fra han blev Førstekonsul i Aar 1800, altsaa i 15 Aar — i det hele kun mistet 5 Millioner Mand. Selv om vi maaler det med Befolkningmassen den Gang, bliver det jo meget mindre end nu. Men dernæst maa jeg minde om, at de enkelte af Napoleons Felttog